

Una altra visió sobre les relacions entre  
la societat i la natura.

*Resultats i perspectives des d'una recerca  
participativa sobre el planejament ambiental.*

M<sup>a</sup> Àngels ALIÓ i TORRES

Departament de Geografia Humana. Universitat de Barcelona.

alio@ub.edu

Societat Catalana de Geografia

25 – I - 2005

## Parts de l'Exposició

- Metodologia: Instruments, paper de l'investigador i paper de la ciutadania
- El context ciutadà de la recerca: condicions polítiques i territorials
- Resultats. Diferències i factors condicionants de la participació
- Perspectives al voltant de la recerca participativa

## Principals corrents de recerca i interpretació

**NIMBYs**

Resolució i prevenció de conflictes  
per part de les institucions

**Tercer  
Sector**

Moviments de reivindicació social i  
defensa ambiental

**Participa-  
ció / Acció**

Protagonisme actiu del ciutadà en els  
desenvolupament i gestió dels propis  
objectius i problemes

**Governança**

Aplicació de mesures complexes  
administració – ciutadania per a la  
recerca de complicitats

# Models Principals de Participació Ciutadana

---



**Model Participatiu de Decisió.** Municipis amb reglaments o òrgans de participació que possibiliten el *seguiment i control de la gestió local*, així com també la *implicació i col·laboració* dels ciutadans en la definició de les polítiques locals que afecten al conjunt de la ciutadania.

---



**Model Participatiu de Suport.** Municipis amb *reglaments* o altres òrgans de participació, informació i consulta de la gestió local, on els ciutadans tenen el dret de ser *informatats i consultats*. Busca l'objectiu del *consens* i el recolzament de la població per a la gestió i les decisions preses amb anterioritat per l'Ajuntament.

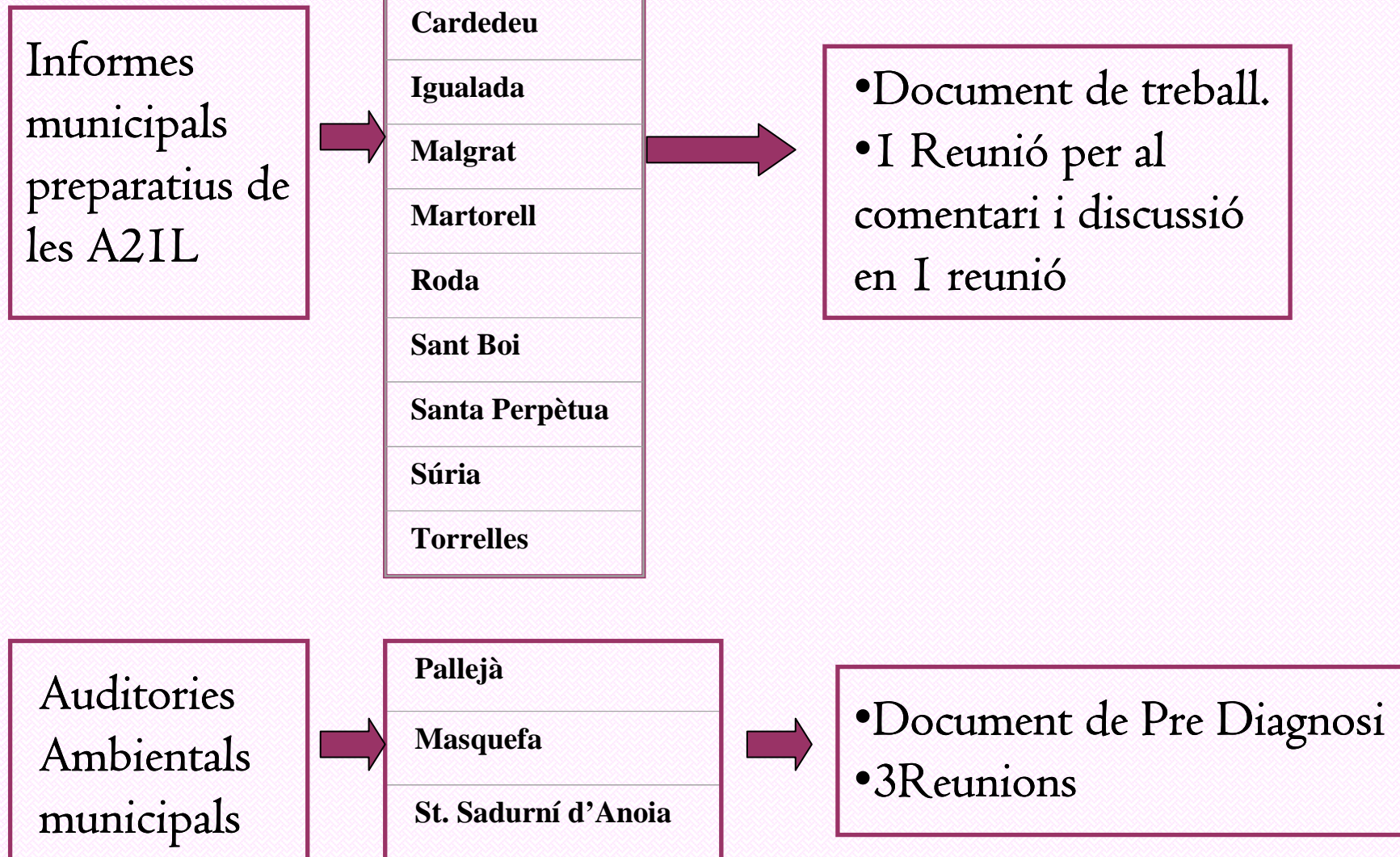
---



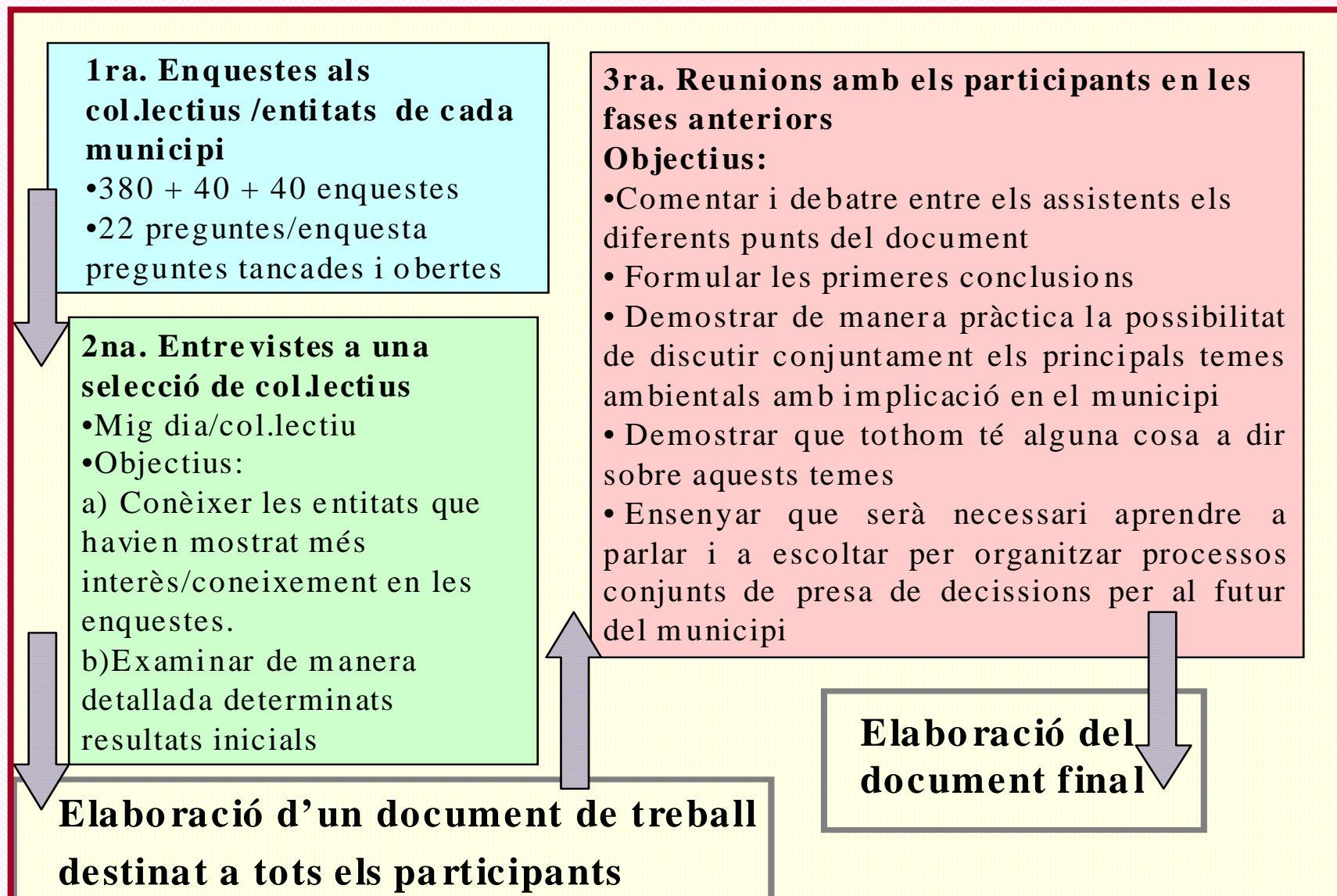
**Model Participatiu Restringit.** Municipis sense instruments, sistemes o reglament de participació i consulta. Les *consultes són puntuals*, generalment restringides a grups i col·lectius socials o econòmics específics que exerceixen de "loobys" locals/supralocals.

# Les Bases Documentals

---

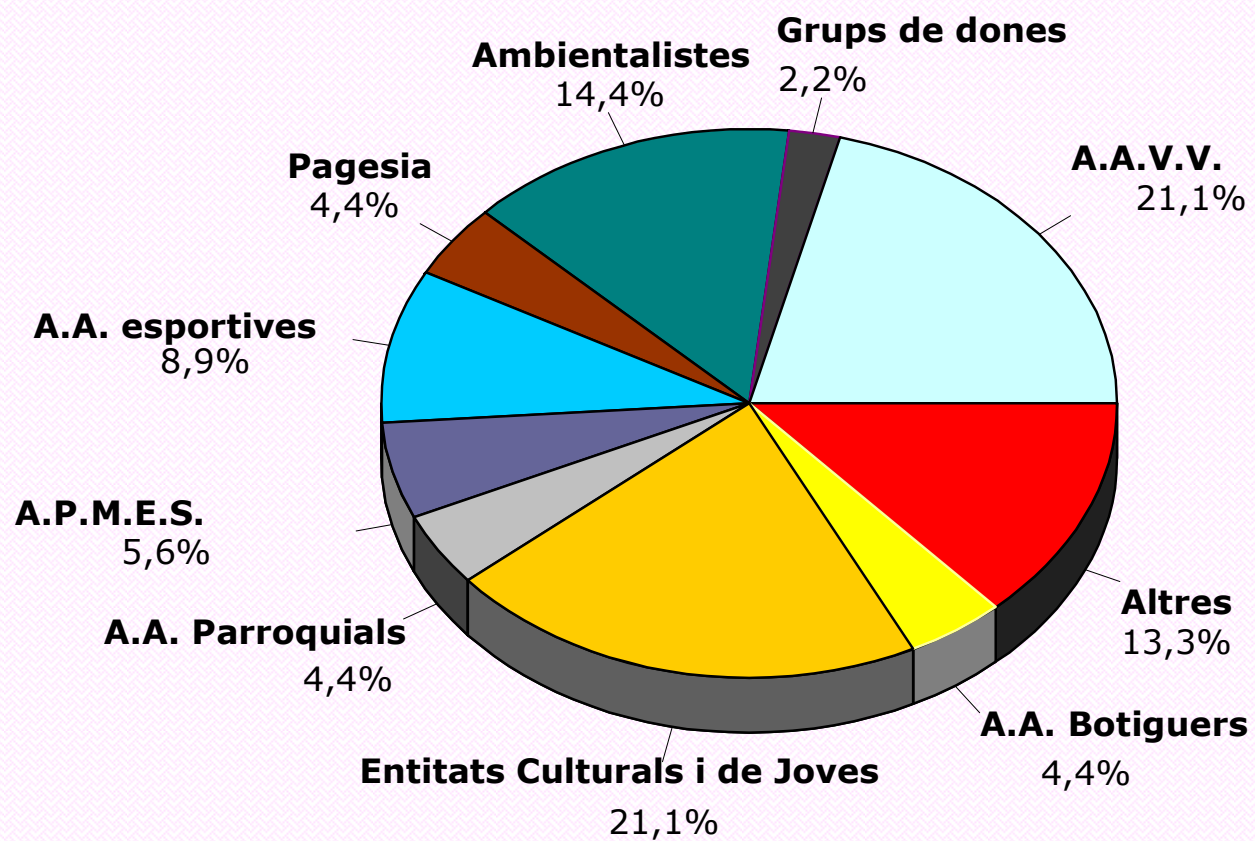


# Fases del Treball



# Participatió segons els tipus d'entitats

---



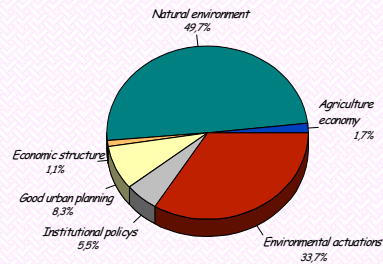
## Resultats

- Diferències en la cultura ambiental
- Les condicions territorials: les diferències entre les comunitats urbanes i *rurals*
- Els factors polítics: la confiança mútua

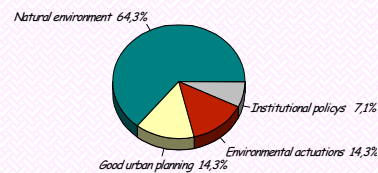


# Les diferències dins del mon ciutadà: models culturals

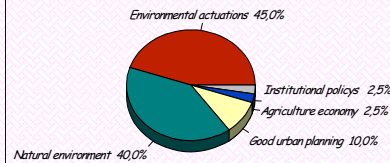
Best environmental municipality qualities  
General Results



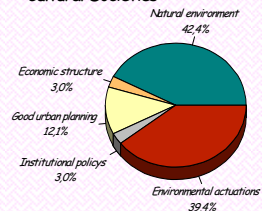
Environmentalist organizations



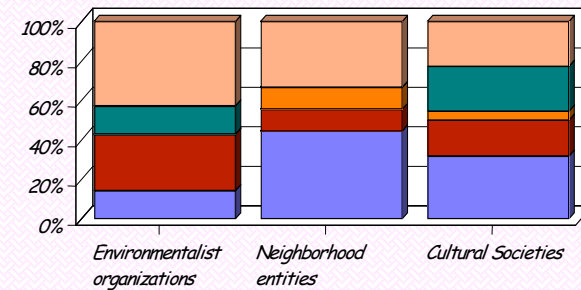
Neighborhood Entities



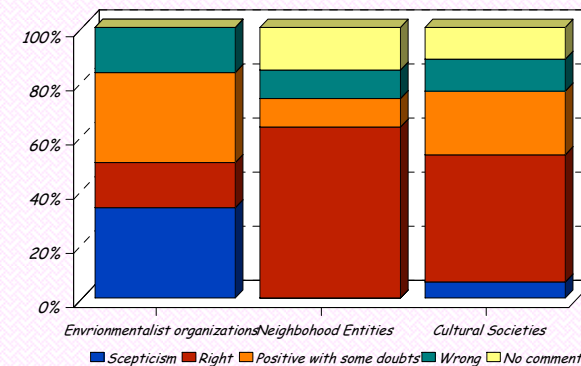
Cultural Societies



Environmental actuations in the municipality that remark the entities

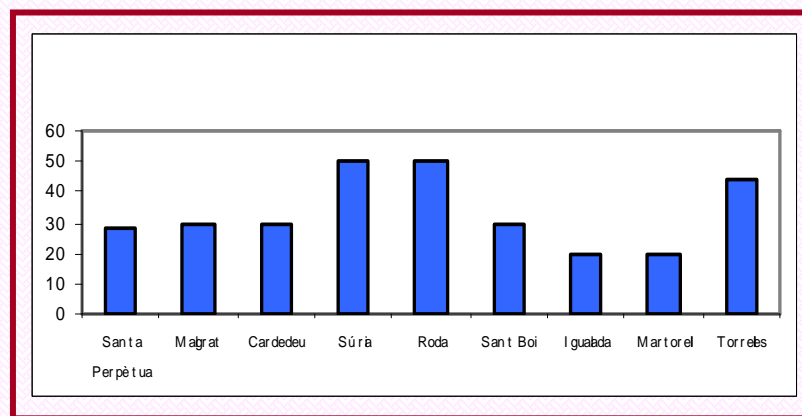


Valoration the environmental actuations

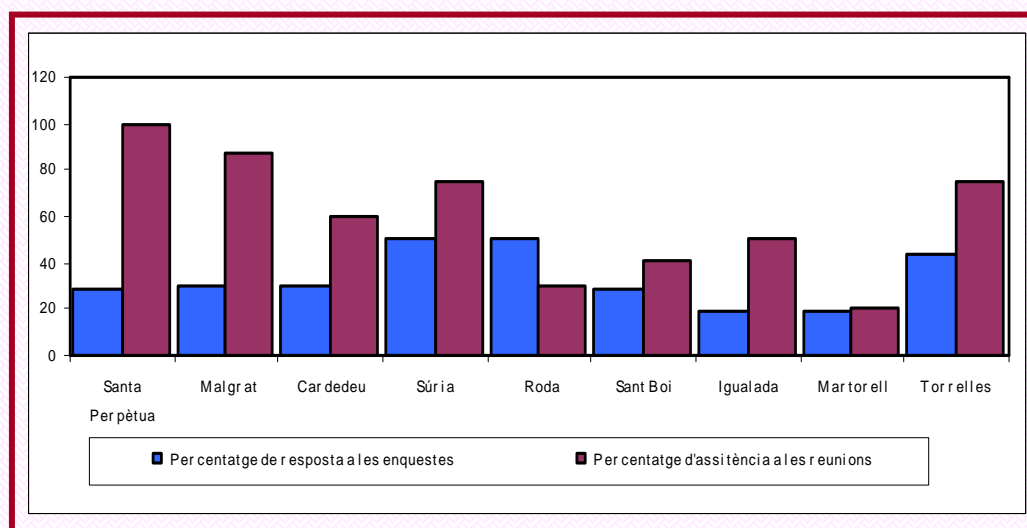


# Diferències segons els municipis

Percentatge municipal de  
enquestes rebudes



Percentages d'assistència  
a les reunions i  
comparació amb el de  
les enquestes



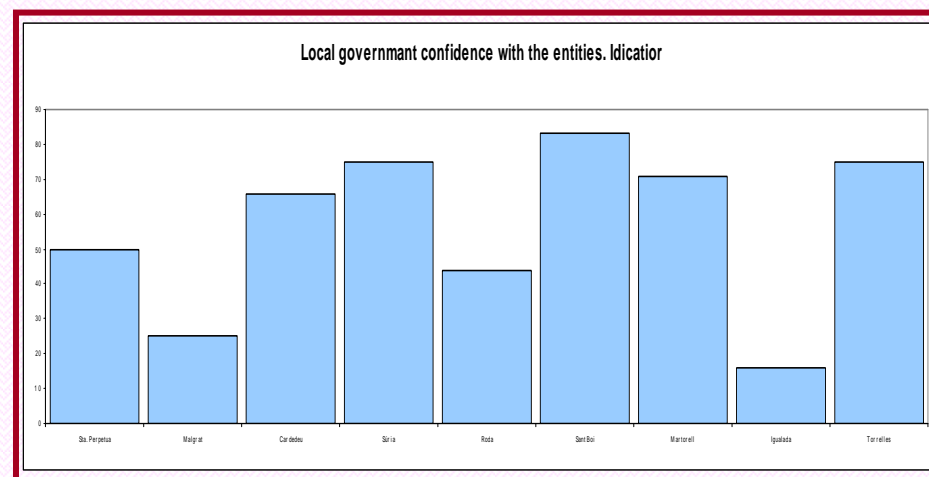
# Les condicions polítiques de la participació

---

LA CONFIANÇA MÚTUA: Antecedents / experiències en processos de deliberació i consulta

Pregunta específica en l'enquesta

Estudi de les sessions de consell municipal de medi ambient



# Perspectives / Conclusions

---

- El paper dels experts/investigadors en les dinàmiques participatives de recerca (científica o aplicada)
- El canvi cultural en les societats contemporànies
- Alguns conceptes definidors
- Els canvis en la valoració de l'espai i la incidència en el planejament i *l'ordenació territorial*
- Apunts finals:
  - *La transició cap a la governança*
  - *Geografia, Natura i Societat*

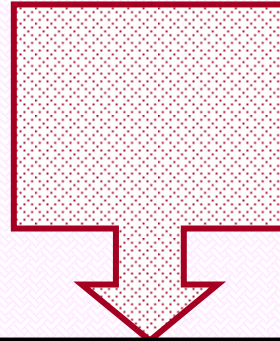
# Paper de l'equip d'experts en les reunions

## Informació

Proporcionar informació i coneixements que ajudin a la comunitat a:

1. Valorar el *seu propi coneixement* sobre el que està passant en l'espai local
2. Aprendre conceptes que els ajudin a *obrir noves perspectives* locals / territorials
3. Promoure la *implicació ambiental*

Recollir informació i opinions de la comunitat



## Diàleg

Ajudar a promoure el diàleg entre la comunitat especialment entre les parts civicament més actives

1. Els que tenen informació tècnica, política i ambiental. *Associacions ambientalistes, culturals ...*
2. Els que tenen ampli coneixement de l'espai i la vida local. *Associacions de Veïns* i d'altres amb *experiència quotidiana, transmissió oral i familiar*, etc.

*La comunitat té un paper actiu en la elaboració dels documents Científico-tècnics*

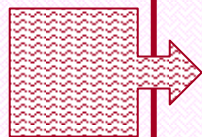
*Augmenta la implicació ciutadana i ambiental facilitant l'aplicació de plantejaments i propostes de sostenibilitat*

# Els processos participatius com a processos de canvi cultural

---

La posada en comú i la reflexió col·lectiva, avalada per un èquip d'experts, sobre els temes que preocupen i impliquen a la gent de manera propera ajuden a:

- entendre els components ètics -locals i globals- i les implicacions de futur de les decisions que es prenen sobre el territori
- difondre dins de la comunitat conceptes i plantejaments que abans només es trobaven en el sector ecologista/ambientalista.



- Medi Natural
- Sostenibilitat Local
- Planejament Urbà i Regional

## Medi Natural

**Patrimoni natural.** La salvaguarda dels components ambientals de qualitat perquè part de l'herència col·lectiva adquireix valor el context de la societat urbanitzada. És un concepte que fins l'introducció de les reunions només estava arrelat dins l'àmbit ecologista local (que acostumava a ser molt reduït) i que es refereix als elements del entorn natural (boscos, rieres, conreus agrícoles) però que també inclou el patrimoni històric.

**Equilibri amb l'ecosistema.** Transformació de les activitats humanes (econòmiques, tecnològiques, culturals) que produeixen agressions en els ecosistemes naturals. Minimització en origen de la contaminació. Lleis de H.Daly, etc.

## Sostenibilitat Local

És difícil aplicar localment el model de la sostenibilitat. A les reunions amb participació activa dels assistents es comencen a entendre alguns aspectes d'aquest concepte si es pensen en el que comporten per al municipi. Per exemple:

- **Economia Local:** Es comença a pensar que el creixement econòmic no és suficient i que els treballs de la gent han de correspondre amb un projecte de municipi que potenciï la qualitat de vida, els valors naturals, la millora de l'ètica.
- **Projecte de municipi :** Apareixen per primer cop de manera pública idees i projectes que fan pensar que el municipi pot tenir un futur diferent al que es formula de manera hegemònica.
- **Articulació alternativa en el sistema urbà:** En la consideració de la sostenibilitat com alternativa per al futur del espai local es poden introduir o reforçar relacions amb el sistema urbà distintes a les clàssiques relacions de subordinació als processos especulatiu i de descentralització industrial.

## Planejament Urbà i Ordenació Territorial

- Quin tipus d'urbanisme s'està aplicant ?
- A quins objectius serveixen els instruments vigents del planejament i la ordenació del territori ?
- Com hauria de ser la política municipal per a facilitar que el municipi sigui com es comença a entreveure's com a possible ?



- És necessari canviar/millorar els instruments vigents de la disciplina urbanística i de gestió municipal. Aquests instruments ja no passen a ser només un afer dels experts sinó que la població vol tenir-hi una funció activa
- El planejament local i el territorial estan connectats i les regulacions que emanen del planejament supralocal també han de ser modificades amb la participació de la ciutadania.

## Dues opcions pel planejament

---

L'espai local és  
l'espai on es viu.  
Els ciutadans han  
de prendre part en  
la definició de les  
característiques del  
seu espai quotidià.

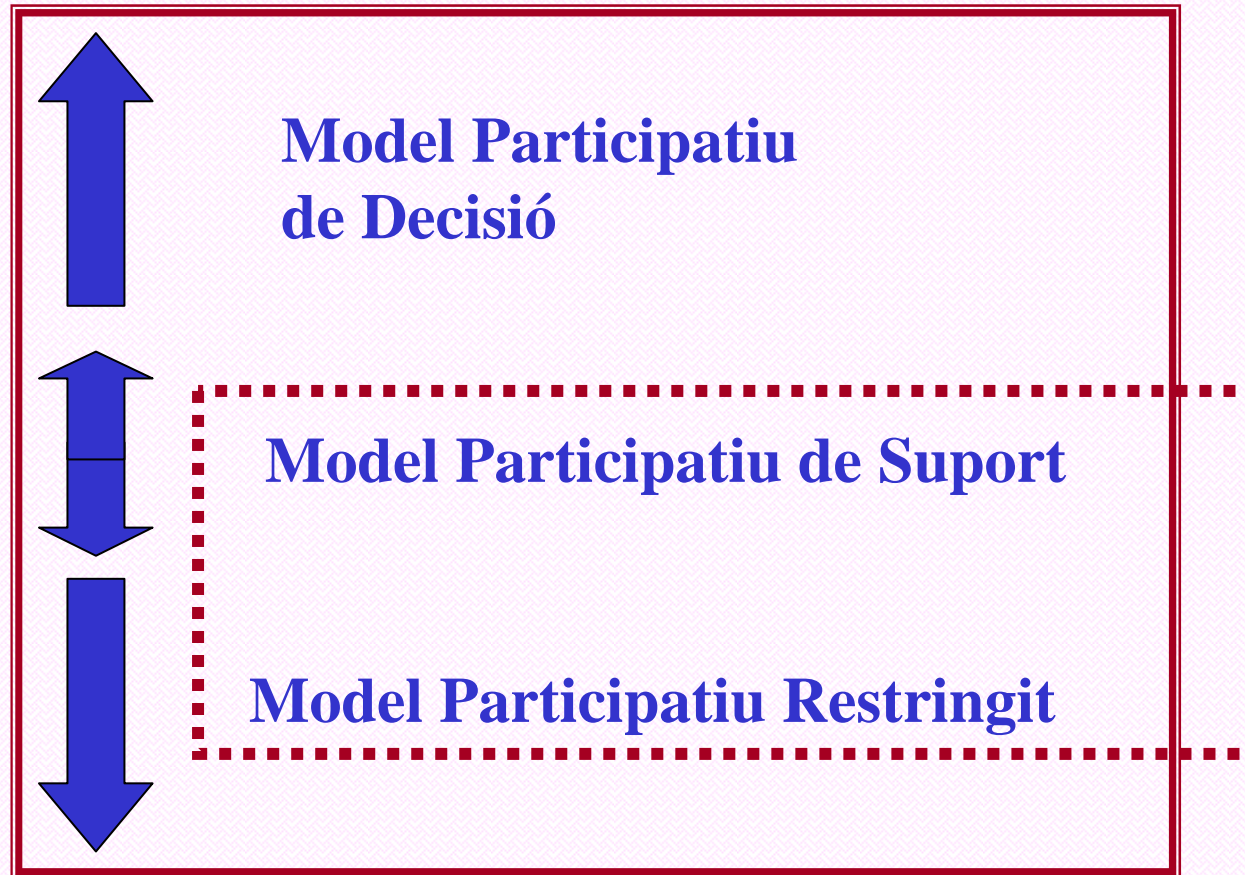
L'espai local  
és espai per vendre.  
És un espai  
subordinat a les  
estratègies i els  
objectius del mercat.

Quan noves idees comencen a apareixer en el context del intercanvi públic i lliure d'opinions i es comencen a formular preguntes sobre l'espai immediat i les relacions entre la societat i la natura és possible que el procés s'acompanyi de canvis en la percepció sobre els espais locals, la seva vida quotidiana, en suma, l'espai viscut.



## La transició cap a la governança (esquema)

---

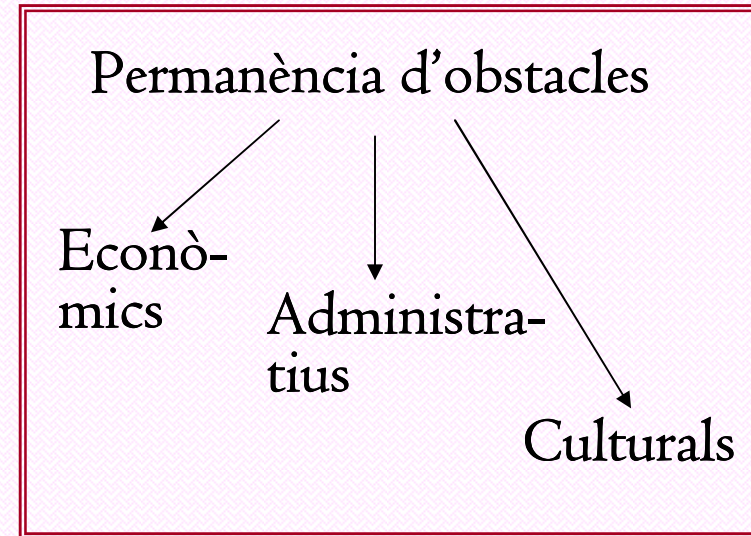


ciutadania

NIMBY → NIABY

administració

Inici de processos formals de articipació.  
A2IL

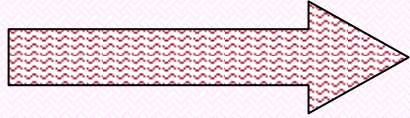


Les mobilitzacions ciutadanes i ecologistes han sigut l'únic marc que possibilitava la difusió del nou coneixement / models alternatius del planejament.

La situació actual es caracteritza per la retroalimentació entre el primer tipus de processos i la consolidació/difusió majoritària dels nous conceptes i demandes

- o de participació activa
- o de noves maneres d'intervenir en el territori (**nova cultura de l'aigua, minimització, preservació, etc.**)

Perquè no està clar que aquests conceptes i demandes puguin arribar a establir-se hagués compta de les implicacions polítiques / econòmiques i culturals del mateixos canvis.



- La qual cosa voldria dir que estem en presencia d'un nou paradigma, que traspasa les disciplines científiques i que, com en èpoques passades, quan es va produir una situació semblant, també hi havia fortes oposicions vinculades a les estructures del poder ?
  
- Estem estudiant i fent recerca dins d'un procés que tot ell està canviant:
  - o la manera d'entendre les relacions de la ciencia amb la societat
  - o la manera d'entendre la geografia
  - o la manera d'entendre les relacions de la societat amb la natura